

Asia: VN/26860/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi tuomioistuimen määräämästä pääsykiellosta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Tuomioistuimen määräämä pääsykielto

Suomen Kauppakeskusyhdistys ry (KKY) edustaa suomalaisia kauppakeskuksia ja keskeisiä kauppakeskusliiketoiminnan toimijoita. Kauppakeskukset ovat avoimia, suurten asiakasvirtojen palvelu- ja asiointiympäristöjä, joissa myymälät, palvelut, ravintolat, julkiset ja yksityiset toimijat sekä kiinteistön yhteiset alueet muodostavat yhden turvallisuusympäristön. Suomalaisissa kauppakeskuksissa oli vuonna 2025 noin 459 miljoonaa asiakaskäyntiä.

KKY pitää tuomioistuimen määräämää pääsykieltoa (ns. yrityslähestymiskielto) erittäin tarpeellisena ja ajankohtaisena keinona turvata työntekijöiden, asiakkaiden ja liiketoiminnan turvallisuus viime vuosina suuresti muuttuneessa turvallisuustilanteessa.

Kauppakeskukset poikkeavat monista yksittäisistä myymälöistä, sillä ne muodostavat useiden yritysten ja palveluiden yhteisen, avoimen ja osin puolijulkisen toimintaympäristön. Yhden kauppakeskuksen sisällä voi toimia kymmeniä tai satoja myymälöitä ja palveluita sekä laajoja yhteisiä sisäänkäynti-, käytävä-, aula-, ravintola- ja pysäköintialueita sekä joissakin tapauksissa myös joukkoliikenteen liittymäalueita.

Toistuva häiriökäyttäytyminen ei käytännössä aina rajaudu yhteen myymälään. Sama henkilö voi aiheuttaa vahinkoa, uhkaa tai häiriötä useissa myymälöissä, liikkua niiden välillä, kohdistaa käyttäytymistään kauppakeskuksen turvallisuushenkilöstöön tai jäädä oleskelemaan yhteisille alueille. Tällöin yksittäiseen myymälään rajattu kiello ei välttämättä tosiasiallisesti turvaa henkilöstöä, asiakkaita eikä liiketoimintaa.

Tämän vuoksi lain soveltamisessa ja ohjeistuksessa on tärkeää tunnistaa kauppakeskusten monitoimijaympäristö. Muutoin vaarana on, että kiello siirtää häiriökäyttäytymisen naapuriliikkeisiin tai kauppakeskuksen yhteisille alueille ilman, että turvallisuustilanne ja koettu turvallisuudentunne olennaisesti paranevat.

Esitetty tuomioistuimen päätöksellä määrättävä pääsykielto on oikeasuhtainen keino, kun se määrätään tapauskohtaisen harkinnan perusteella ja määrääjäksi. Sääntely turvaa niin työntekijöiden kuin asiakkaiden oikeutta henkilökohtaiseen turvallisuuteen sekä kauppakeskuksissa toimivien vuokralaisten liiketoimintaa. Lisäksi pääsy välttämättömiin palveluihin säilyy turvattuna.

Pääsykiellon käytännön vaikuttavuus edellyttää, että kiellon rikkomisesta seuraava rangaistus muodostaa todellisen pelotteen ja on linjassa lähestymiskielloa koskevan sääntelyn kanssa. Olennaista on, että kiellon rikkomiseen reagoidaan nopeasti ja johdonmukaisesti. Tämä edellyttää riittäviä resursseja poliisille ja tuomioistuimille, jotta hakemusten käsittely on sujuvaa.

KKY ei pidä pääsykiellon hakemiseen liittyvää oikeudenkäyntimaksua välttämättömänä. Mahdollinen maksu tai hallinnollinen kuormitus eivät saisi estää henkilökunnan ja asiakkaiden turvaamista etenkin pienyritysten näkökulmasta. Myös usean myymälän tilanteissa erillisten hakemusten kustannukset ja hallinnollinen työ voivat muodostua merkittäviksi. Pääsykiellon hakemismenettelyn tulisi olla mahdollisimman sujuva ja kevyt, jotta se olisi myös pienempien toimijoiden käytettävissä.

Paikan haltijan antama pääsykielto ja julkisrauhan rikkominen

KKY pitää tärkeänä, että julkisrauhan rikkomista koskevaa rangaistussäännöstä täsmennetään samassa yhteydessä. Kauppakeskusten kaltaisissa avoimissa ja asiakasvirraltaan suurissa ympäristöissä paikan haltijan itse antaman porttikiellon tosiasiallinen vaikuttavuus on usein rajallinen. Tuomioistuimen määräämä pääsykielto täydentää olennaisesti nykyisiä keinoja ja tuo soveltamiseen ennakoitavuutta sekä oikeusvarmuutta.

Viranomaisohjeistuksessa tulee selkeästi erottaa paikan haltijan antama porttikielto ja tuomioistuimen määräämän pääsykielto. Itse annetun porttikiellon ei tule muodostua käytännössä tai oikeuskäytännössä ehdottomaksi ennakoedellytykseksi tuomioistuimen määräämälle pääsykiellolle silloin, kun vakava tai toistuva häiriö-, uhka- tai väkivaltatilanne muutoin täyttää pääsykiellon edellytykset.

Kauppakeskusympäristössä on tärkeää huomioida myös eri paikan haltijoiden roolit. Yksittäisen liiketilan osalta paikan haltijana toimii käytännössä vuokralainen tai toiminnanharjoittaja, kun taas kauppakeskuksen yhteisten alueiden hallinnasta vastaa tyypillisesti kiinteistönomistaja tai kauppakeskusmanageri tai muu tämän lukuun toimiva taho. Sääntelyn ja ohjeistuksen tulee tukea näiden toimijoiden selkeää työnjakoa ja yhteistyötä

Toimivaltuudet pääsykieltojen valvomiseksi

KKY pitää pääsykieltojen valvonnassa keskeisenä selkeää toimivaltuuksien määrittelyä mm. poliisin, vartijoiden ja järjestyksenvalvojen pääsykieltojen kesken. Kaikkien osapuolten tulee voida ennakoita, millä edellytyksillä pääsykiellon rikkomiseen voidaan puuttua ja millaisia toimivaltuuksia eri toimijoilla on käytettävissään.

Kauppakeskusten näkökulmasta ohjeistuksessa tulee huomioida erityisesti tilanteet, joissa henkilö rikkoo pääsykieltoa yksittäisessä myymälässä ja siirtyy tämän jälkeen kauppakeskuksen yhteisille alueille tai toiseen myymälään. Näissä tilanteissa myymälän henkilöstön, kauppakeskuksen turvallisuustoimijoiden, vartiointiliikkeen, järjestyksenvalvojen ja poliisin välisen toimintamallin tulee olla selkeä.

Kauppakeskusympäristöissä järjestyksenvalvojat ovat merkittävässä roolissa turvallisuustyössä. Jatkossa tulee seurata järjestyksenvalvojan toimivaltuuksien riittävyttä käytännössä ja tarvittaessa arvioida toimivaltuuksien täsmentämistä pääsykiellon valvonnassa.

Henkilötietojen käsittely

Uuden sääntelyn toimiva soveltaminen edellyttää selkeää ohjeistusta tietojen käsittelystä pääsykiellon hakemiseksi, täytäntöönpanemiseksi ja valvomiseksi. Ohjeistuksessa tulisi käsitellä ainakin, mitä tietoja voidaan kerätä ja liittää hakemukseen, miten tapahtuma- ja häiriöilmoituksia voidaan käyttää näyttönä, kuinka pitkään tietoja voidaan säilyttää, kenellä on pääsy tietoihin ja millä edellytyksillä tietoja voidaan luovuttaa.

Kauppakeskusympäristössä henkilötietojen käsittelyyn liittyy erityisiä kysymyksiä. Sama tapahtumakokonaisuus voi koskea useita myymälöitä, kauppakeskuksen yhteisiä alueita, vartiointiliikettä, kiinteistönomistajaa tai manageria sekä poliisia. Ohjeistuksessa tulee siksi selvittää, miten tietoja voidaan käsitellä ja jakaa lainmukaisesti tilanteissa, joissa pääsykiellon hakeminen on yhteistä tai koordinoitua usean toimijan välillä. Erityisesti rekisterinpitäjän ja vartiointiliikkeen roolit tulee selkeyttää.

KKY pitää ehdotusta elinkeinonharjoittajan pyynnöstä poliisin välttämättömien salassa pidettävien tietojen luovuttamista epäillyn tekijän henkilöllisyyden selvittämiseksi pääsykiellon hakemiseksi erittäin tärkeänä.

Muut mahdolliset huomiot esitysluonnoksesta

KKY pitää tärkeänä, että laki saadaan ripeästi voimaan ja että sen soveltamista tuetaan selkeällä viranomais- ja toimialaohjeistuksella.

KKY:n keskeinen huomio koskee kauppakeskusten monitoimijaympäristöä sekä tarvetta varautua jatkovalmistelussa julkisen ja puolijulkisen tilan rauhoittamiseen oikeasuhtaisella tavalla. Kauppakeskuksissa häiriö-, uhka- tai rikostilanne ei aina rajaudu yhteen myymälään. Sama henkilö voi toistuvasti kohdistaa häiriötä useisiin myymälöihin, siirtyä myymälöiden välillä, oleskella yhteisillä alueilla, aiheuttaa uhkaa henkilöstölle ja asiakkaille sekä heikentää koettua turvallisuuden tunnetta koko kauppakeskuksessa.

Jatkovalmistelussa ja ohjeistuksessa tulee varautua siihen, että useampi myymälä voi hakea pääsykieltoa yhdessä tai koordinoitusti esimerkiksi kaupan ketjun useiden toimipaikkojen tai kauppakeskuksen myymälät yhteisesti. Ilman tällaista mahdollisuutta pääsykielto voi osaoptimoida kokonaisuutta yksittäisen myymälän näkökulmasta ja siirtää ongelmat viereiseen myymälään tai yhteisille alueille.

Jatkovalmistelussa tulisi arvioida menettelyn hallinnollista sujuvuutta, kokonaiskustannuksia ja ennakoitavuutta myös kauppakeskusten kaltaisissa monitoimijaympäristöissä.

Lisäksi on keskeistä, että lain toimivuutta seurataan aktiivisesti heti sen voimaantulosta alkaen. Vastaavasti on tärkeää seurata Ruotsin lainsäädännöstä saatuja kokemuksia ja soveltaa niistä kertyviä oppeja. Tämä on keskeinen edellytys, jotta Suomessa voidaan vastata muuttuvaan turvallisuustilanteeseen ja turvata työntekijöiden, asiakkaiden ja liiketoiminnan turvallisuus.

Östring Mikko
Suomen kauppakeskusyhdistys - Suomen kauppakeskusyhdistys ry